

Таким образом, Молдове предстоит еще долгий и сложный путь по преодолению существующих препятствий, укреплению доверия между участниками рынка, созданию информационной и юридической базы, а также благоприятной бизнес-среды для объединения предприятий в кластеры.

ЛИТЕРАТУРА

1. Выявление возможностей и препятствий для объединения предприятий в кластеры в Республике Молдова (на рум. яз.: Identificarea oportunităților și obstacolelor pentru integrarea întreprinderilor în clustere în Republica Moldova): финальный научный отчет / Н. Виноградова, А. Новак, В. Клипа, Т. Яцишин. – Кишинев: IEFS, 2014. – 130 с.
2. Концепция кластерного развития промышленного сектора Республики Молдова : Утверждена Постановлением Правительства Республики Молдова № 614 от 20 августа 2013 г. – Monitorul Oficial, №187-190, 2013. – ст. 726.
3. Портер М. Конкуренция. : Пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.

С.В. Волосович,

доктор економічних наук, доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Вперше поняття «послуга» було застосовано у 1803 р. французьким економістом Ж.-Б. Сеєм в роботі «Трактат про політичну економію». І лише в ХХ ст. вчені активізували свої дослідження у цьому напрямі. Нині біля 70 % економічної активності у світі пов'язана із сектором послуг, в якому працює половина від загальної чисельності зайнятих.

Нині послуги складають 20 % світової торгівлі. Прогнозно до 2020 р. їх частка становитиме 50 %. За даними Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), частка послуг у ВВП становить 72 % в розвинених країнах; 57 % – в країнах Центральної та Східної Європи; 52 % в країнах, що розвиваються; 44 % – в країнах СНД.

Важливою складовою сфери послуг є фінансові послуги, що характеризуються різноманітністю видів. На початку ХХІ століття частка капіталізації фінансових послуг у світі становила 20 %, що робить цю індустрію найбільшою за обсягами.

Доступність фінансових послуг є важливим інструментом формування конкурентоспроможності країни, оскільки фінансовий сектор сприяє розширенню ринків товарів і послуг, розвитку бізнесу, стимулює зростання добробуту населення. За визначенням Консультативної групи допомоги малозабезпеченим верствам населення (Consultative Group to Assist the Poor) доступність фінансових послуг передбачає, що населення працездатного віку має доступ до повного спектра якісних фінансових послуг, що надаються за доступними цінами, зручним способом та з повагою до людської гідності клієнтів [1, с. 5].

Доступність фінансових послуг включає: потребу в них домогосподарств та суб'єктів господарювання; можливість задоволення цієї потреби; наявність відповідних фінансових послуг; якість фінансових послуг.

Проблеми доступності фінансових послуг є актуальними для всієї світової спільноти. За даними Світового Банку і Консультативної групи допомоги малозабезпеченим верствам населення (GPII) доступу до фінансових послуг не мають:

- в цілому у світі біля 56 % дорослого населення планети;
- у США і Канаді – 16 %;
- у розвинутих європейських країнах – 18 %;
- у Латинській Америці та Карибському басейні – 55 %;
- у Східній Європі та Центральній Азії – 58 %;
- у Східній Азії і Тихоокеанському регіоні – 61 %;
- на Близькому Сході і у Північній Африці – 65 %;

- у Південній Азії – 76 %;
- в Африці, на південь від Сахари – 88 %.

Згідно з дослідженнями Світового банку, 36 % людей у світі здійснюють заощадження. З них лише 35 % в Європі, Центральній Азії, Латинській Америці, Карибському басейні і в країнах на південь від Сахари заощаджували кошти за допомогою банківських рахунків. Наприклад, в Киргизії, Туркменістані та Узбекистані, де заощаджують біля 35 % дорослого населення, до фінансових установ звернулося менше ніж 5 % заощаджувачів.

Про зростання уваги міжнародної спільноти до проблем забезпечення доступності фінансових послуг свідчить те, що протягом останніх п'яти років активізувалися заходи її заходи у цьому напрямі. Так, у вересні 2009 р. країни Групи G20 в Пітсбурзі оголосили пріоритетність політики доступності фінансових послуг для малозабезпеченого населення. У листопаді 2010 р. лідери країн Групи G20 включили доступність фінансових послуг до пріоритетів розвитку та оголосили про створення Глобального партнерства для розширення доступу до фінансових послуг малозабезпеченим верствам населення (GPII). У грудні 2010 р. відбулася 1-а зустріч Глобального партнерства для розширення доступу до фінансових послуг малозабезпеченим верствам населення в Торонто; створено 3 її підгрупи GPII (Принципи інноваційного розширення доступу до фінансових послуг і залучення нормовстановлюючих органів, фінансування МСП, данні та показники оцінки).

Під час проведення 3-го глобального політичного форуму Альянсу за фінансову доступність (AFI) 28–29 вересня 2011 р. у м. Рив'єра Майя в Мексиці було прийнято Декларацію Майя – програмний документ міжнародного партнерства за доступність фінансових послуг.

Для оцінки доступності фінансових послуг Альянс за фінансову доступність пропонує застосувати такі аспекти як:

1. Доступ: характеризує можливості використання наявних на ринку фінансових послуг.
2. Якість: характеризує відповідність фінансової послуги споживчим запитам.
3. Використання: характеризує тривалість використання споживачами фінансових послуг та їх перелік, що має бути ширшим за базові фінансові послуги.
4. Добробут: передбачає оцінку впливу фінансової послуги, що була використана, на добробут споживачів, включаючи зміни в рівні та структурі споживання, діловій активності і якості життя.

Підвищення доступності фінансових послуг сприятиме: зростанню підприємницької активності; рівномірності споживання; подоланню суспільної нерівності; зростанню ефективності управління ризиками; поліпшенню морально-психологічного стану домогосподарств, що впливатиме на якість прийнятих економічних рішень; зниження соціального навантаження на державні фінанси, зокрема, у сфері охорони здоров'я та пенсійного забезпечення; скорочення обсягу неформальних кредитних ринків.

Перешкодами для доступності фінансових послуг в Україні, що становлять й її особливості, є:

- 1) низький рівень довіри до фінансової системи, на що впливає:

а) рівень фінансової грамотності. Результати опитування, проведеного компанією GfK за замовленням Незалежної асоціації банків України (НАБУ), засвідчують про недостатньо високий рівень фінансової грамотності — лише 9,2 % населення України постійно контролюють свої доходи і витрати, а фінансовим плануванням власного бюджету цікавляться лише 8,7 % опитаних. Цей чинник не в останню чергу впливає на популярність фінансових послуг. У зв'язку з цим серед 44,4 % громадян, що мають заощадження, найбільшої популярності набули заощадження у вигляді готівки, 0,3 % — вкладають у золото або ювелірні вироби, і лише 3,7 % українців зберігають заощадження в банку. Найбільш популярні банківські вклади серед людей 30–39 років (5,9 % таких респондентів зберігають кошти в банках). Водночас серед людей с вищою освітою банківські вклади використовують 6,9 %, у той час як серед людей з середньою освітою — лише 2 % [2];

б) інформація, отримана із засобів масової інформації про події на ринку фінансових послуг, що формує уявлення про його стан в непрофесійній аудиторії;

в) негативний особистий досвід;

г) відсутність соціальної відповідальності належної якості.

2) низький рівень фінансової культури, під якою розуміють поширеність у суспільстві знань і навичок, необхідних для користування фінансовими послугами. При цьому низький рівень фінансової культури притаманний як споживачам фінансових послуг, зокрема, низький рівень фінансової грамотності, страхове, кредитне шахрайство, низький попит на окремі види фінансових послуг; фінансовим установам, зокрема, вибір цільовим орієнтиром темпів збільшення замість фінансової

безпеки, низька надійність. Водночас можна говорити й про низький рівень фінансової культури державної влади, про що свідчить недостатньо чітка державна політика щодо захисту прав споживачів фінансових послуг. Таким чином, фінансова культура, з одного боку, є двигуном розвитку ринку фінансових послуг, а з іншого, – його наслідком.

3) низький рівень доходів населення;

4) територіальна нерівномірність розподілу фінансової інфраструктури. Значна її частка знаходиться у м. Києві та великих обласних центрах;

5) недостатній рівень захисту прав споживачів фінансових послуг.

Забезпеченню доступності фінансових послуг в Україні сприятимуть:

- підвищення рівня соціальної відповідальності оферентів фінансових послуг та фінансової грамотності споживачів фінансових послуг;

- посиленню заходів держави щодо захисту прав споживачів фінансових послуг;

- інституційні та технологічні перетворення на ринку фінансових послуг, що включатимуть заходи з подолання інфраструктурних проблем, розвитку інноваційних способів надання фінансових послуг;

- перехід від державних програм боротьби з бідністю до програм щодо забезпечення одержання вищого рівня доходів і доступу до фінансування для стимулювання самозайнятості і поліпшення матеріального становища найбільш вразливих верств населення. Одним із напрямів цього процесу має стати розвиток технологій фінансування, в тому числі мікрофінансування малого бізнесу, стимулювання і спрощення початку підприємницької діяльності для широких верств населення. Водночас населення має стимулюватися щодо створення активних заощаджень, що сприятиме інвестиційній активності в країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепция повышения доступности различных финансовых услуг и развития микрофинансирования в Российской Федерации на период 2012–2016 гг. – М. : Российский микрофинансовый центр. – 62 с.
2. Россияне более финансово грамотны, чем украинцы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inpress.ua/ru/economics/13980-rossiyane-bolee-finansovo-gramotny-chem-ukraintsy>

Т.М. Вінцовська,

слухач Національної академії державного

управління при Президентові України,

м. Київ, Україна

*Керівник: доктор наук з державного управління, доктор філософії,
академик УАН, професор Я.Ф. Жовнірчик*

ВЛАСНІСТЬ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Власність в економічному розумінні – це відносини між людьми з приводу привласнення (відчуження) об'єктів власності (засобів виробництва, предметів особистого використання, грошей тощо).

Світова фінансова-економічна криза, в яку увійшла економіка України наприкінці 2008 р., так і не досягнувши за двадцять років рівня виробництва 1990 р., підтвердила незаперечне теоретичне положення, що в основі ефективності соціально-економічних перетворень лежать відносини власності. Суперечності і деформації інституту власності сприяли формуванню в Україні такої соціально-економічної моделі, яка, за М. Вебером, у більшості аспектах нагадує авантюрно-спекулятивний капіталізм. «Розмиті» права власності не забезпечують захист підприємців від «патрімоніального» чиновника-бюрократа, що є основною перешкодою для формування сучасної економічної системи, яка відповідає вимогам ХХІ століття [1, с. 56].

В умовах демократизації економічної системи і формування ринкових відносин відбуваються істотні зрушення у відносинах власності. Це приводить до переходу від монополії держави на привласнення засобів і результатів виробництва та на управління ними до різноманітних форм власності,